

Návrh výzkumné potřeby státní správy pro zadání veřejné zakázky na projekt z programu veřejných zakázek ve výzkumu, experimentálním vývoji a inovacích pro potřeby státní správy „BETA“

Předkladatel - garant výzkumné potřeby

Ministerstvo zahraničních věcí

Adresa:
Loretánské nám. 101/5
118 00 Praha 1 – Hradčany

Kontaktní osoba: Mgr. Daniel Putík
Telefon: 224 182 105
Fax:
E-mail: Daniel_Putik@mzv.cz

Odborný gestor projektu

Adresa:
Loretánské nám. 5/
181 00 Praha 1

Kontaktní osoba: Mgr. Daniel Putík
Telefon: 224 182 105
Fax:
E-mail: Daniel_Putik@mzv.cz

Výzkumná potřeba

1) Název projektu:

Percepce výkonu kontrolních a sankčních režimů státní správou založená na veřejných informacích

2) Stručný popis výzkumné potřeby, která se má řešit:

V souladu s Bezpečnostní strategií ČR, přijatou usnesením vlády č. 665 ze dne 8. září 2011, bude Česká republika v mezinárodních kontrolních režimech prosazovat kroky k posílení systému kontroly exportu, zabránění zneužívání položek dvojího použití a k nešíření zbraní hromadného ničení (ZHN) a aktivně podpoří snahy o začlenění všech zemí EU do všech mezinárodních kontrolních režimů. ČR usiluje o zkvalitnění transparentního systému kontroly a podpory obchodu s vojenským materiálem a dalšími obrannými a bezpečnostními komoditami a se zbožím dvojího použití. Koncepce zahraniční politiky, kterou vláda přijala usnesením č. 589 ze dne 20. července 2011, zdůrazňuje, že nezbytnou součástí politiky EU hájící lidská práva jsou sankční opatření. V souladu se svou Koncepcí zahraniční politiky bude ČR podporovat posílení akceschopnosti OSN mj. v oblasti odzbrojení a nešíření zbraní hromadného ničení, potírání terorismu a prevence konfliktů.

V souvislosti s přijetím obou výše zmíněných strategických dokumentů české zahraniční a bezpečnostní politiky vyvstává otázka, nakolik je dosavadní chování ČR i českých soukromých subjektů v oblasti vývozu vojenského materiálu a zboží dvojího použití, jakož i obecně ve věci respektování mezinárodních sankcí, v souladu s deklarovanými prioritami, včetně podpory lidských práv, prosazování ekonomických zájmů ČR v zahraničí a

prezentace ČR jako země, která je důvěryhodným partnerem v politických, bezpečnostních i ekonomických vztazích. Bylo by vhodné na základě veřejně dostupných informací zhodnotit, jsou-li kontrolní a koordinační mechanismy v ČR na státní úrovni dostatečně transparentní a efektivní. Z analýzy by pro MZV, ale i pro další resorty (zejm. MF, MV, MO a MPaO) měla vyplynout i zcela konkrétní doporučení.

Technologické inovace se stávají ve stále větší míře doménou soukromého sektoru; složení výzkumných a vývojových týmů překračuje státní hranice. Státy, na jejichž bedrech kontrola vývozu primárně leží, musí zajišťovat přísun informací k soukromému sektoru. Klíčové je nastavení kontrolního systému v rámci samotných firem, pro něž přitom v současnosti neexistují mezinárodně uznávané standardy.

Úkoly státu v souvislosti se zajišťováním systému kontroly vývozu spočívají v zastupování v mezinárodních režimech a na jiných fórech, v implementaci mezinárodních pravidel a omezení, posuzování žádostí o vývozní licence, dodržování pravidel a jejich vymáhání. Malé státy mohou představovat slabý článek systému kontroly vývozu ZHN: neúměrnou zátěž pro jejich úřady může představovat i nutné sledování diskuse v rámci mezinárodních organizací a režimů, zpravodajských informací, implementace mezinárodních závazků a administrace žádostí, vymáhání práva či dialog s průmyslem. Jsou proto výrazně závislé na včasných informacích o rozhodnutích větších států. Žádný z mezinárodních kontrolních režimů kromě *Wassenaarského ujednání* pro oblast konvenčních zbraní přitom pro státy nestanovuje lhůty pro informování o zákazech vývozu.

Rezoluce RB OSN 1540 (2004) stanovila všem členským státům povinnost vytvořit efektivní systém kontroly vývozu s cílem zamezit šíření zbraní hromadného ničení, jejich nosičů a souvisejících položek mezi státy i teroristy a jiné nestátní aktéry. Nařízení Rady č. 1334/2000/ES vytvořilo v rámci Společenství režim kontroly vývozu zboží a technologií dvojího užití. Kodex chování EU při vývozu zbraní z června 1998 není pro členské státy právně závazný, představuje pouze závazek politický.

ČR je členem všech mezinárodních kontrolních režimů - *Zanggerova výboru a Skupiny jaderných dodavatelů* pro oblast nešíření jaderných zbraní, *Australské skupiny* pro nešíření chemických a biologických zbraní, *Kontrolního režimu raketových technologií a Haagského kodexu nešíření balistických raket* pro oblast raketových nosičů zbraní hromadného ničení i *Wassenaarského ujednání* pro oblast konvenčních zbraní. ČR respektuje veškerá embarga vyhlášená OSN (na základě rezolucí Rady bezpečnosti), EU (na základě Společného postoje Rady) a OBSE (jakkoli jsou opatření vydaná OBSE nemandatorní). Zároveň se ČR v rámci všech výše zmíněných mezinárodních organizací aktivně podílí na formulaci embarg a jejich aktualizaci.

Základní rámec kontrolního režimu je v ČR formulován zákonem č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodě s vojenským materiálem, v platném znění. Zahraniční obchod s vojenským materiálem patří do gesce MPO, které (nejen) pro tento účel zřídilo Licenční správu. Do rozhodování o udělení licence vstupuje podle zákona i MZV. Základním předpokladem je, aby vývoz proběhl v souladu s mezinárodními kontrolními režimy, embargy vyhlášenými OSN a EU a s právním řádem dovážející země. MZV přihlíží i k dalším okolnostem a dopadům, které by dodávka mohla mít na stav a zhoršení situace

lidských práv v zemi příjemce, na vnitřní bezpečnostní situaci v zemi, či na narušení regionální rovnováhy a celkovou situaci v regionu. Za účelem zvýšení transparentnosti vývozu vojenského materiálu a ručních zbraní pro civilní použití z ČR zpracovává MPO od r. 2007 (dříve MZV) výroční zprávy.

Rozhodování o žádostech o vývozní povolení ovlivňuje i dodržování mezinárodních sankcí. Jedná se o sankce vůči KLR (rezoluce RB OSN č. 1718 (2006) a 1874 (2009), nařízení Rady (ES) č. 329/2007 o omezujících opatřeních vůči KLR pozměněné nařízením Komise (ES) č. 117/2008, nařízením Rady (ES) č. 389/2009 a nařízením Rady č. 567/2010) a Íránu. Nařízením Rady EU č. 961/2010 o omezujících opatřeních vůči Íránu navazuje na rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 1929 (2010), která rozšířila působnost omezujících opatření uložených rezolucemi Rady bezpečnosti OSN č. 1737 (2006), 1747 (2007) a 1803 (2008) a která zavedla další omezující opatření vůči Íránu.

Pod pojmem „sankce“ rozumíme veškerá donucovací opatření přijatá v zásadě v reakci na protiprávní jednání určitého subjektu mezinárodního práva, která nezahrnují použití ozbrojené síly. Podle typu použitých prostředků se sankce dělí na ekonomické (obchodní a finanční), diplomatické, institucionální (např. suspendování hlasovacích práv v rozhodujících orgánech, pozastavení členství či vyloučení členského státu z mezinárodní organizace), sankce v rámci rozvojové spolupráce, sankce dopravní, komunikační, vojenské (omezení či ukončení vojenské spolupráce či zbrojní embargo) a sankce v oblasti kultury, sportu a vědeckotechnické spolupráce.

Základ univerzálního sankčního režimu tvoří kapitola VII Charty OSN nazvaná „Akce při ohrožení míru, porušení míru a útočných činech“. Vyhlášení sankcí vyžaduje takové rozhodnutí RB OSN o existenci stavu „ohrožení míru, porušení míru nebo útočného činu“ (podle čl. 39 Charty), které je spojeno s donucovacími opatřeními bez použití síly. Po zkušenosti s tragickými humanitárními dopady „komplexních“ sankcí proti Saddámovu Íráku jsou v kontextu EU i mezinárodního společenství politicky „přechodné“ pouze „cílené“, případně „inteligentní“ sankce (targeted/smart sanctions). I proti „humánnějším“ cíleným sankcím existují silné argumenty. Na jedné straně jsou prokazatelně méně efektivní, měřili jejich dopad na změně chování cílového státu nebo entity. Na druhé straně neplatí, že nemají humanitární dopady, jak se projevilo např. při aplikaci aviation ban proti Súdánu. Pozitivním rysem sankcí cílených na konkrétní subjekty (banky aj.) je vyslání signálu, že porušování mezinárodních závazků se nemusí obejít bez trestu.

Lisabonská smlouva dává členským státům EU ve věci sankcí možnost konstruktivního zdržení se hlasování, členské státy jsou však povinny podporovat „ducha loajality a vzájemné solidarity“. To znamená, že nemohou přijmout sankční opatření, která by byla v rozporu s opatřeními EU. Zároveň ale mají poměrně volnou ruku v implementaci jednotlivých opatření. V prosinci 2003 přijala Rada EU Směrnici k naplňování a hodnocení restriktivních opatření (sankcí) v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), v červnu 2004 pak Základní zásady používání restriktivních opatření, stanovující cíle sankcí EU, v roce 2005 pak sankční guidelines. Těmi jsou podpora lidských práv, demokracie, právního státu a „dobrého vládnutí“, boj proti terorismu a prevence šíření zbraní hromadného ničení. Lisabonská smlouva umožňuje fyzickým i právnickým osobám žádat u Evropského soudního dvora nápravu, jsou-li zasaženy sankčními opatřeními v rámci SZBP. Sankční politika EU je

založena na snaze přimět vedení cílové entity přizpůsobit své chování požadavkům iniciátora sankcí na základě kalkulace „pro a proti“. EU naopak nevyužívá jiného typu sankcí, který vychází z cíle způsobit pád stávajícího vedení v důsledku společenského neklidu.

Pravidla a mechanismy pro realizaci sankcí RB OSN jako celku stanoví zákon č. 98/2000 Sb. o provádění mezinárodních sankcí k udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, na jehož základě řeší jednotlivé případy vláda. Za vnitrostátní koordinaci provádění mezinárodních sankcí obecně je podle zákona 69/2006 Sb. odpovědný Finančně-analytický útvar MF ČR. Kontrolu dodržování mezinárodních sankcí v rámci své působnosti vykonávají všechny státní orgány, do jejichž působnosti patří výkon kontroly, a ČNB u jí kontrolovaných subjektů. Porušování mezinárodních sankcí je trestným činem podle § 171d trestního zákona.

3) Kategorie činnosti:

Aplikovaný výzkum

4) Vazba na hlavní cíl programu BETA:

Cílem programu je zdokonalení současných praxí a získání nových poznatků pro výkon státní správy s cílem zvýšit efektivitu a transparentnost systému kontroly a podpory obchodu s vojenským materiálem a dalšími obrannými a bezpečnostními komoditami a se zbožím dvojího použití, jakož i při uplatňování mezinárodních sankcí a embarg. Cílem je i tvorba podkladů pro jednání multilaterální (zejm. EU, příp. OSN) a případně i pro bilaterální jednání s klíčovými partnery.

5) Vazba na jeden ze specifických cílů programu BETA:

Posílení pozice ČR a zvýšení její angažovanosti v mezinárodních organizacích a EU s cílem zintenzívnit mezinárodní spolupráci, podporovat zahraničně politické cíle ČR a zajistit prosperitu státu a jeho občanů

6) Cíl(e) projektu:

Zhodnotit, nakolik je dosavadní chování ČR i českých soukromých subjektů v oblasti vývozu vojenského materiálu a zboží dvojího použití, jakož i obecně ve věci respektování mezinárodních sankcí, v souladu s mezinárodními závazky i deklarovanými prioritami, včetně podpory lidských práv, prosazování ekonomických zájmů ČR v zahraničí a prezentace ČR jako země, která je důvěryhodným partnerem v politických, bezpečnostních i ekonomických vztazích. Z projektu vyplynou i konkrétní doporučení v této oblasti, včetně možnosti zvýšení transparentnosti kontroly vývozu např. větším zapojením Parlamentu a neziskové sféry, jako je tomu ve Velké Británii a dalších zemích.

Výstupem z projektu bude také návrh modelového interního kontrolního programu pro český průmysl, který by mohl zahrnovat nastavení konkrétních procedur, včetně interního i externího auditu, pověření určitého pracovníka dohledem nad dodržováním příslušných právních norem a analýzou rizik. V rámci projektu bude vytvořen návrh podrobné souhrnné zprávy v angličtině o národním kontrolním systému a jeho hlavních prvcích, kontrolním systému v AČR a ostatních ozbrojených sborech země, kontrolní působnosti státu v zahraničním obchodu s vojenským materiálem a nevojenskými zbraněmi, označování ručních a lehkých zbraní, držení ručních zbraní civilním obyvatelstvem a o výrobě ručních a lehkých zbraní a munice v ČR k distribuci v rámci OSN. ČR podala obdobnou zprávu naposledy v roce 2001 v publikaci „Česká republika a ruční a lehké zbraně“.

7) Potřebnost projektu: Komplexní analýza zapojení do mezinárodních kontrolních a sankčních režimů dosud česká státní správa nedisponuje. Výstupy projektu budou využity v koncepčních dokumentech MZV, jako podklad pro jednání na mezinárodní úrovni, s průmyslem i s nevládním sektorem, anglická publikace o národním kontrolním systému v ČR bude využita k prezentaci ČR na mezinárodní úrovni.
8) Požadované výsledky a předpokládané výstupy projektu: Studie v českém jazyce v rozsahu 50-80 normostran, doporučení pro českou státní správu v češtině (3-5 normostran), resumé v angličtině (5-10 normostran). Výsledky výzkumu budou typu „V - výzkumná zpráva“ (na základě utajovaných informací v režimu „vyhrazené“) a „N – specializovaná mapa s odborným obsahem“ (ilustrující zapojení ČR do jednotlivých sankčních režimů). Doprovodné výstupy projektu budou typu „C – kapitola v odborné knize“, „D – článek ve sborníku“ a „J – článek v odborném periodiku“.
9) Způsob využití výsledků v praxi: Výzkumná zpráva doplněná o specializovanou mapu poskytne přehled o aktuálním stavu zapojení ČR do mezinárodních kontrolních a sankčních režimů a poskytne východiska pro další koncepční přístup věcně příslušných orgánů státní správy. Výzkum má být založen na využití veřejných informací (srv. název), proto jen v omezené míře počítá s osobním zjišťováním na místě (např. MZV se svými věcně příslušnými útvary).
10) Očekávaný přínos projektu: Kromě přehledu o aktuálním stavu přinese výzkumná zpráva doplněná o specializovanou mapu poznatky důležité pro koncepční přístup věcně příslušných orgánů státní správy.
11) Uživatel výsledků, další uživatelé výsledků: MZV (a případně další resorty státní správy)
12) Předpokládaná doba řešení projektu: 12 měsíců
13) Předpokládaná cena: 300 000 Kč
14) Doplnující informace:

Datum: .....

.....
Jméno a podpis
kontaktní osoby předkladatele

.....
Jméno a podpis
odpovědné osoby předkladatele